

Pielikumi

1. pielikums “Pieaugušo UDHS pašnovērtējuma skala”

Pieaugušo UDHS pašnovērtējuma skolas (ASRS-v I.I) Simptomu kontrollapas instrukcija

Jautājumi lapas otrā pusē ir izstrādāti, lai veicinātu dialogu starp Jums un Jūsu pacientiem, un lai palīdzētu pārliecināties, vai pacientiem piemīt uzmanības deficīta un hiperaktivitātes sindroma (UDHS) simptomi.

Apraksts: Simptomu kontrollapa ir instruments, kas ietver 18 DSM-IV-TR klasifikācijas kritērijus. Noskaidrots, ka 6 no 18 jautājumiem vislabāk nosaka UDHS raksturīgos simptomus. Šie seši jautājumi izmantoti par pamatu ASRS-v I.I novērtējumam, kā arī Simptomu kontrollapas A daļai. Simptomu kontrollapas B daļa ietver pārējos 12 jautājumus.

Instrukcija

Simptomi

1. Palūdziet pacientam aizpildīt Simptomu kontrollapas A un B daļu, atzīmējot ar X to lodziņu, pie kura dotais apgalvojums vislabāk atspoguļo katra simptoma parādīšanās biežumu.
2. A daļas rezultāti. 4 vai vairāk X atzīmes tumši iekrāsotajos lodziņos liecina, ka pacientam ir izteikti raksturīgi pieaugušo UDHS simptomi, tāpēc nepieciešams veikt padziļinātu izmeklēšanu.
3. B daļā norādītais simptomu biežums sniedz papildu norādījumus un var kalpot par palīglīdzekli turpmākai pacienta simptomu izpētei. Uzmanība jāpievērš atzīmēm tumši iekrāsotajos lodziņos. Atbildes uz dažiem jautājumiem par simptomu parādīšanās biežumu ir jutīgākas. B daļas 12 jautājumiem nav jāpielieto rezultātu skaitīšana un ar tiem netiek noteikta diagnozes iespējamības pakāpe. Ir noskaidrots, ka A daļā uzdotie seši jautājumi vislabāk liecina par sindromu un ir visnoderīgākie, lai tos lietotu kā novērtēšanas instrumentu.

Traucējumi

1. Kopā ar pacientiem pacientu izskatiet visu Simptomu kontrollapu un katram konkrētajam simptomam izvērtējiet traucējuma smaguma pakāpi.
2. Ņemiet vērā darba/skolas, sociālos un ģimenes apstākļus.
3. Simptomu parādīšanās biežums mēdz būt saistīts ar to smaguma pakāpi, tādēļ Simptomu kontrollapa var arī sniegt palīdzību traucējumu novērtēšanā. Ja pacientiem ir bieži simptomi, varat viņu palūgt raksturot, kā šīs problēmas ietekmē viņa spējas strādāt, veikt darbus mājās vai kontaktēties ar citiem cilvēkiem, piemēram, ar laulāto, tuviniekiem vai kādu citu svarīgu personu.

Vēsture

1. Izvērtējiet šo vai citu līdzīgu simptomu parādīšanos pacientam bērnībā. Pieaugušajiem, kuriem ir konstatēts UDHS, formāli ne vienmēr šī diagnoze bijusi noteikta bērnībā. Izvērtējot pacienta vēsturi, meklējiet pierādījumus agrīnām un ilgstošām problēmām saistībā ar uzmanību vai paškontroli. Dažiem būtiskiem simptomiem vajadzētu būt novērotiem jau bērnībā, taču pilna simptomatoloģija nav nepieciešama.

Simptomu kontrollapa pēc pieaugušo UDHS pašnovērtējuma skalas (ASRS-v I.I)

Pacienta vārds, uzvārds	Šodienas datums						
Lūdzu, atbildiet uz jautājumiem, novērtējot sevi attiecībā uz katru kritēriju, izmantojot labajā pusē esošo skalu. Atzīmējiet ar X lodziņu, kura apgalvojums vislabāk raksturo Jūsu sajūtas un uzvedību pēdējo 6 mēnešu laikā. Lūdzu, nododiet aizpildīto kontrollapu savam ārstam rezultātu apspriešanai šodien paredzētās vizītes laikā.	Nekad	Reti	Dažreiz	Bieži	Ļoti bieži		
1. Cik bieži Jums rodas grūtības ar kāda darba pēdējo sīkumu noslēpšanu, kad sarežģītākie uzdevumi jau ir paveikti?							
2. Cik bieži Jums rodas grūtības sakārtot lietas, kad Jums jāveic uzdevums, kurš pieprasa noteiktu kārtību?							
3. Cik bieži Jums rodas grūtības atcerēties norunātās tikšanās vai veicamos pienākumus?							
4. Ja Jums ir dots uzdevums, kurā nepieciešams daudz domāt, cik bieži Jūs izvairāties no šāda uzdevuma vai novilcināt tā sākšanu?							
5. Cik bieži Jūs nervozī berzējat rokas vai kustināt kājas, ja nepieciešams ilgu laiku sēdēt?							
6. Cik bieži Jūs jūtaties pārāk aktīvs un ar tieksmi darboties, it kā Jūs dzītu kāds motors?							
A daļa							
7. Cik bieži Jūs pieļaujat neuzmanības kļūdas, strādājot pie garlaicīga vai sarežģīta projekta?							
8. Cik bieži Jums ir grūtības saglabāt uzmanību, darot garlaicīgu vai vienveidīgu darbu?							
9. Cik bieži Jums rodas grūtības koncentrēties tam, ko cilvēki Jums saka, pat ja viņi runā tieši ar Jums?							
10. Cik bieži Jūs nevarat atrast lietas mājās/darbā vai novietojat tās ne savā vietā?							
11. Cik bieži Jūsu uzmanību novērš citu cilvēku rosiņa vai trokšņi visapkārt?							
12. Cik bieži Jūs pametat savu vietu sapulcēs vai citās situācijās, kad Jums vajadzētu palikt sēžot?							
13. Cik bieži Jūs jūtaties nemierīgs(-a) vai didāties?							
14. Cik bieži Jums ir grūtības nomierināties un atslābināties, kad Jums ir laiks, ko varat veltīt sev?							
15. Cik bieži Jūs pamanāt, ka sabiedrībā runājat pārāk daudz?							
16. Cik bieži Jūs konstatējat, ka sarunas laikā pabeidzat sarunas biedru teikumus viņu vietā?							
17. Cik bieži Jums ir grūti sagaidīt savu kārtu situācijās, kad jāievēro rindas kārtība?							
18. Cik bieži Jūs pārtraucat citus, kad viņi ir aizņemti?							
B daļa							

Novērtējuma vērtība pieaugušajiem ar UDHS

Izpētes rezultāti liecina, ka UDHS simptomi var izpausties pacientiem pieaugušo vecumā, būtiski ietekmējot viņu attiecības, karjeras veidošanu un pat personīgo drošību.¹⁻⁴ Šis sindroms netiek pietiekami izprasts un novērtēts, tādēļ daudzi, kas no tā cieš, nesaņem attiecīgo ārstēšanu un rezultātā var nekad neīstenot savu potenciālu. Nozīmīgs aspekts šajā problēmā ir, ka sindromu var būt sarežģīti diagnosticēt, it īpaši pieaugušajiem.

Pieaugušo UDHS pašnovērtējuma skalas (ASRS-v I.I) Simptomu kontrollapa ir izveidota sadarbībā ar Pasaules Veselības organizāciju (PVO) un Pieaugušo UDHS darba grupu, kurā strādāja psihiatru un pētnieku komanda, tajā skaitā:

- **Lenards Adlers (Lenard Adler), MD**
asociētais profesors psihiatrijā un neiroloģijā,
Ņujorkas Universitātes Medicīnas skola
- **Ronalds K. Kesslers (Ronald C. Kessler), PhD**
profesors, Hārvardas Medicīnas skolas
Veselības aprūpes politikas departaments
- **Tomass Spensers (Thomas Spencer), MD**
asociētais profesors psihiatrijā, Hārvardas
Medicīnas skola

Ja esat veselības aprūpes speciālists, varat izmantot ASRS-v I.I kā rīku UDHS pārbaudei pieaugušiem pacientiem. Pārbaudes procesā gūtie rezultāti var norādīt uz nepieciešamību veikt padziļinātu klīnisku interviju. ASRS-v I.I iekļautie jautājumi atbilst DSM-IV kritērijiem un pievēršas UDHS simptomu izpausmēm pieaugušiem cilvēkiem. Tāpat Simptomu kontrollapas aptaujas saturs atspoguļo svarīgos aspektus, ko DSM-IV akcentē attiecībā uz simptomiem, veselības traucējumiem un vēsturi pareizas diagnozes noteikšanai.⁴

Kontrollapas aizpildīšana aizņem aptuveni 5 minūtes un tā var sniegt informāciju, kas būtu izšķiroša diagnostikas procesa pilnveidošanai.

Atsauces:

1. Schweitzer JB, et al. Med Clin North Am. 2001;85(3):10-11, 757-777.
2. Barkley RA. Attention Deficit Hyperactivity Disorder: A Handbook for Diagnosis and Treatment. 2nd ed. 1998.
3. Biederman J, et al. Am J Psychiatry. 1993;150:1792-1798.
4. American Psychiatric Association: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition, Text Revision. Washington, DC, American Psychiatric Association. 2000: 85-93.